

تحلیل دیدگاه شهروندان از اهمیت محله محوری در مدیریت شهری (مطالعه موردی: منطقه ۹ شهر اصفهان)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۲/۱۱/۱۰ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۹۳/۱۱/۰۵

احمد خادم الحسینی (هیأت علمی گروه جغرافیا دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد)
فرشاد طهماسبی زاده* (مدرس گروه شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد)
ناهید السادات میر عنایت (کارشناس گروه جغرافیا دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد)

چکیده

رشد فزاینده و شتابان شهرنشینی در چند دهه‌ی اخیر در کشور موجب شده تا شهرها با چالش‌هایی چون کم رنگ شدن هویت و حس تعلق اجتماعی، گسترش مشکلات اکولوژیکی، نابرابری‌های اجتماعی، اقتصادی، دوگانگی در فضای شهر، نابرابری در توزیع و پراکندگی خدمات، دور شدن از مسیر عدالت محیطی و کاهش کیفیت زندگی مواجه گردند. بدین ترتیب تلاش‌های متخصصان امور شهری، توجه به رویکردی مطلوب، جهت پایان دادن به این چالش‌ها می‌باشد. محله محوری که مبتنی بر نقش مشارکتی مردم و اجتماعات محلی است، به عنوان مهم‌ترین رویکرد در این راه مطرح است.

هدف این پژوهش بررسی جایگاه محله محوری در مدیریت شهری است. به صورت موردی موضوع را در منطقه ۹ اصفهان؛ یکی از مناطق غربی کلان شهر اصفهان، مورد مطالعه قرار می‌دهد. از نظر روش شناسی براساس هدف از نوع توصیفی و تحلیلی، و بر اساس هدف از نوع کاربردی است. حجم نمونه از طریق فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۲۴۵ خانوار از این منطقه انتخاب شد و پرسش‌نامه در تمامی محله‌های آن توزیع گردید.

از روش‌های مصاحبه، پرسش‌نامه، مشاهده و مطالعات کتابخانه‌ای برای گردآوری اطلاعات و از نرم افزارهای GIS و Excel در تجزیه و تحلیل داده‌های آن استفاده شده است. از نتایج آن می‌توان به عدم توزیع خدمات متناسب با نیازهای ساکنان محله‌ها، تفاوت در مشکلات محله‌ها، پایین بودن میزان رضایت از زندگی در محله‌ها و تمایل داشتن مردم به مشارکت در امور محله‌ی خود و ... اشاره کرد.

واژه‌های کلیدی: اصفهان، محله محوری، برنامه ریزی شهری، مدیریت شهری

* نویسنده رابط: farshad.tahmasebizade@yahoo.com

مقدمه

امروزه به دلیل توسعه‌ی سریع شهرنشینی و مدیریت‌های سنتی (خادم الحسینی و همکاران، ۱۳۹۱، ۱۵۴) گستردگی ابعاد تغییر در ماهیت مسائل شهری و پیچیدگی آنها، نگاه کل نگر و توجه به ابعاد و جنبه‌های مختلف مسائل شهری به منظور نیل به توسعه‌ی پایدار، (friedman.1993) و توانمند سازی جامعه (فنی و همکاران، ۱۳۸۸، ۶۱) امری اجتناب ناپذیر است در این میان توجه و تأکید برنامه‌ریزی و مدیریت شهرها، بیش از هر زمان دیگری به سطوح پایین‌تر و ابعاد ملموس زندگی شهری در مقیاس‌های خرد چون محله معطوف شده است (خادم الحسینی و همکاران، ۱۳۹۰). محله محوری به گونه‌ای تمام ویژگی‌ها و ابعاد زندگی شهری را در بر می‌گیرد که با تکیه بر آن می‌توان به بالاترین هدف برنامه‌ریزی شهری « ایجاد محیطی راحت‌تر، سالم‌تر، بهتر و عدالت‌فضایی» دست یافت. و بستر مناسبی را برای توسعه‌ی پایدار شهری فراهم نمود (صرافی: ۱۳۷۹، ۱۴۳).

محله به مثابه سلول اصلی شهر سنتی در ایران، سکونتگاه قوم، نژاد، مذهب یا فرقه‌ای خاص بوده است (عبداللهی و همکاران، ۱۳۸۹: ۹۶). از ابتدای شهرنشینی در ایران هر گروه و قومی با منافع مشترک محله‌ای جداگانه را بنا می‌کردند. همچنین در ساختار شهرهای ایران در دوران اسلامی نیز به عنوان سلول شهر، دارای محدوده‌ای با ویژگی‌هایی مشخص بوده است. این روند تا پایان دوره قاجار نیز ادامه داشته است. پس از دوران قاجار با شکل‌گیری صورتبندی‌های جدید در شرایط اجتماعی و اقتصادی کشور نظام شهری و محله‌ای دچار دگرگونی گردید (همان: ۱۰۰). این دگرگونی در نظام شهری کشور باعث بروز بحران‌ها و نابهنجاری‌های در ابعاد مختلف اجتماعی، مدیریتی، کالبدی، اداری و ... در شرایط امروزی شده است. در سالهای اخیر (تقریباً از سال ۱۳۸۶) گرایش به رویکرد محله محوری و تلاش برای تحقق برنامه‌ریزی شهری محله محور در کشور جایگاه ویژه‌ای در پژوهش‌ها و سیاست‌های مرتبط با امور شهری به خود اختصاص داده است.

این پژوهش بر آن است تا جایگاه محله محوری را در مدیریت شهری از دیدگاه شهروندان در منطقه ۹ کلان شهر اصفهان به صورت موردی مطالعه نماید. فرضیه‌های که پژوهش بر آن استوار است به این صورت مطرح می‌گردد: در بین محله‌های محدوده مورد مطالعه از نظر نوع مشکلات موجود، نیازها و خواسته‌ها ساکنان تفاوت وجود دارد، با رویکرد محله محوری متناسب با هر محله خدمات ارائه می‌گردد و افزایش رضایت از زندگی را در پی دارد.

بیان مسأله

تحولات شهرنشینی در چند دهه‌ی اخیر در کشور موجب رشد و توسعه بی‌رویه شهر شده است. به دنبال این تحولات و در نتیجه نظام متمرکز برنامه‌ریزی مشکلات عدیده‌ای در ابعاد مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و... گریبان گیر شهرها شده است. همه این عوامل باعث شده، تا لزوم تحول در نظام برنامه‌ریزی شهری صورت گیرد. از این رو محله‌محوری در نظام برنامه‌ریزی شهری به عنوان یک رویکرد و گام اساسی مطرح می‌باشد.

منطقه ۹ اصفهان از جمله مناطق چهارده گانه کلان شهر اصفهان است. که از این گونه مشکلات جدا نبوده و لزوم توجه و بررسی این رویکرد جدید در برنامه ریزی و مدیریت آن غیر قابل انکار است. این که، آیا ساکنان منطقه ۹ از زندگی در محله های خود رضایت دارند؟ آیا مردم تمایل به مشارکت در فعالیت های محله ای دارند؟ چگونه می‌توان زمینه مشارکت مردم در محله ها را فراهم کرد؟ آیا خدمات و امکانات شهری مطابق با خواسته های ساکنان محله‌ها توزیع شده است؟ و سوالاتی از این قبیل پژوهشگران را بر آن داشت تا به بررسی موضوع بپردازند.

ضرورت و اهمیت موضوع

در نظام برنامه‌ریزی متمرکز (از بالا به پایین) طرح‌ها و برنامه‌ها بدون توجه به نیازهای مردم تهیه و اجرا می‌گردد. امروزه این روش در برنامه‌ریزی شهری، به عنوان یک مشکل اساسی و ریشه‌ای شناخته شده است. راهکار و روش ایجاد یک نظام واسط بین مردم به عنوان عنصر پایین و برنامه‌ریزان و مدیران به عنوان عنصر بالا در نظام برنامه‌ریزی استفاده از رویکرد محله محوری در روند برنامه ریزی، طراحی و اجرا است.

پیشینه پژوهش

محله از کوچک ترین تقسیمات کالبدی شهر است (شهبایان و همکاران، ۱۳۹۳) در دنیای غرب مطالعه محله به عنوان یک واحد اجتماعی، ابتدا به وسیله رابرت پارک و رودریک مکنزی از پیشگامان اکولوژی شهری مکتب شیکاگو در سال ۱۹۶۲ آغاز شد. کلارنس اشتاین (۱۹۲۸) طرح رادبرن را در مقاله ای با عنوان ایده رادبرن مطرح کرد (Watson&palltus&shibley) (2003:138). همچنین آرتور پری (۱۹۲۹) در مقاله‌ای با عنوان واحد همسایگی آن (واحد

همسایگی) را به عنوان عنصر اصلی در برنامه‌ریزی شهری معرفی نمود(همان:۱۰۶) کرتزمن و مک نایت در مطالعه خود تاکید زیادی بر مدیریت و توسعه اجتماعات محلی داشته‌اند. (Kretzmann&Mcknight :1997) آبرلی در همین ارتباط به ابزارهایی در چارچوب برنامه‌ریزی مبتنی بر باهمستان‌ها اشاره می‌کند(Aberley : 2003,3).

افروغ (۱۳۷۶) در مقاله‌ای جدایی‌گزینی فضایی و تمرکز فقر در محله‌های مسکونی تهران تحت عنوان فضا و نابرابری اجتماعی مطالعه کرد، امین ناصری (۱۳۸۶) برنامه ریزی محله را با توجه به مفاهیم، مبانی، اصول و روش‌ها مورد مطالعه قرار داد. حاجی پور (۱۳۸۵) برنامه ریزی محله مینا را به عنوان رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار مورد مطالعه قرار داد. عزیز (۱۳۸۵) اصول و معیارهای توسعه محله‌ای پایدار را در محله‌ی نارمک تهران را مطالعه نمود. کوچکی (۱۳۸۶) محله زیدبن علی را در بافت قدیم شهر خرم آباد با تاکید بر ساختار کالبدی و فضایی مورد مطالعه قرار داد. عسگری (۱۳۸۷) محلات شهر ایلام را با استفاده از تحلیل‌های جغرافیایی در زمینه مسکن مطالعه نمود. هادی‌پور (۱۳۸۸) به مطالعه توانمندسازی مدیریت شهری با استفاده از محله محوری و مشارکت مردمی در محله‌ی سنگلج تهران پرداخت مشهدی (۱۳۸۹) نقش محله محوری را در مدیریت شهری به عنوان رویکردی مشارکتی در محله‌ی شکیب تهران مطالعه نمود. دادفر (۱۳۸۹) عوامل موثر بر مشارکت مردم در شورایی‌های محلی را در محله نیاوران مطالعه نموده است. این پژوهش‌ها که به طور مستقیم یا غیر مستقیم در زمینه محله محوری انجام شده به این نتایج رسیده‌اند که محله محوری رویکردی مشارکتی و مبنای رضایت از زندگی در محله‌های شهر است. با توجه به پایین‌ترین سطح تقسیم کالبدی شهر و کیفیت زندگی در آن، نقشی اساسی در زمینه توسعه پایدار شهری دارد.

روش شناسی

پژوهش حاضر بر اساس ماهیت از نوع توصیفی-تحلیلی و بر اساس هدف از نوع کاربردی می‌باشد. از روش‌های مختلف پژوهش و گردآوری اطلاعات چون مطالعات اسنادی و میدانی-پیمایشی در آن بهره گرفته شده است. جامعه‌ی آماری پژوهش خانوارهای منطقه ۹ شهرداری اصفهان بوده است که با استفاده از فرمول کوکران^۱ ۲۴۵ خانوار به عنوان حجم نمونه انتخاب گردید. با توجه به این که منطقه ۹ از ۲۶ محله تشکیل شده است به منظور رسیدن به

^۱ محاسبات در این فرمول بر اساس تعداد خانوار ۱۹۳۱۸ و با درصد توزیع صفت ۰.۸ نمونه‌گیری انجام گردید

نتیجه بهتر در تمامی محله‌ها، پرسش نامه به صورت تصادفی در منازل توزیع گردید. در تجزیه تحلیل اطلاعات از نرم افزار های GIS و Excel استفاده گردید.

مفاهیم و مبانی نظری

برنامه ریزی شهری

برنامه‌ریزی شهری هنر شکل دادن، هدایت و رشد طبیعی شهر، و امری است که به موجب آن ساختمان‌ها و محیط‌های گوناگون ایجاد می‌شود تا به نیازهای مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و گذران اوقات فراغت و غیره پاسخ دهد (حکمت نیا وهفت چشمه، ۱۳۸۵: ۴۴). در این نوع برنامه‌ریزی توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی عوامل مختلف کالبدی، اجتماعی و اقتصادی، محله بندی، فضای سبز و غیره دربارهی جمعیت و عملکرد شهر مورد توجه می‌باشد (شیعه، ۱۳۸۷: ۶).

محله

محله در ساده ترین تعریف از خانه‌های مجاور هم که فضای جغرافیایی خاصی تشکیل می‌شود، تعریف می‌گردد (شکوئی، ۱۳۷۲: ۴۸). محلات شهری واحدهای اجتماعی حقیقی هستند که تا حدی به صورت ناخودآگاه به وجود آمده‌اند و با گذشت زمان شکل و فرم پایدار به خود گرفته و حریم ویژه و معین برای خود دارند. در حقیقت این محلات از مجموعه افرادی با ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی و مذهبی و به ویژه اقتصادی مشابه تشکیل شده‌اند. که به واسطه این اشتراک نوعی همبستگی و روابط متقابل جمعی را به وجود می‌آورد بر این اساس ویژگی‌های هر محله برحسب مورد و مختصات اجتماعی، آن را از سایر محلات شهری متمایز می‌نماید (خاکساری، ۱۳۸۵: ۱۲۷). لاینچ محله را در قالب، عناصر پنج گانه راه، نشانه، گره، محله، لبه دیده و از محله تعریف مشخصی را ارائه می‌کند. به اعتقاد وی محله منطقه وسیعی است که به دلیل برخورداری از برخی خصوصیات مشترک و خاص قابل شناسایی است به گونه‌ای که فرد به طور ذهنی ورود به آن را حس می‌کند (چپ من، ۱۳۸۴: ۱۹۰).

محله از منظر برنامه ریزی شهری:

از منظر برنامه ریزی شهری، محله را می‌توان به صورت بخش قابل شناسایی از محدوده ای شهری و یا محدوده ای ترکیب شده از کاربری‌های تأمین کننده نیازهای ساکنان در ساختار

شهر تعریف کرد (coven,2005,256) از منظر برنامه ریزی شهری به عوامل زیر توجه می شود:

بخش یا محدوده قابل شناسایی در شهر

• هویت و موجودیت اقتصادی و اجتماعی پویا

• توجه به معیارهای کالبدی و اجتماعی به صورت یک پارچه؛

• محدوده شهری معین

• دارا بودن ترکیب متوازن از فعالیت ها

• دارا بودن مرکز معین

• وجود ارتباطات اجتماعی در ظرف مکانی (عبدالمهی و همکاران، ۱۳۸۹: ۹۱).

از نظر شهرگرایان جدید، محله از عناصر اصلی سازمان دهی در شهرسازی است و با ترکیب متوازنی از فعالیت های انسانی که اطراف مرکزی معین و مشخص ساخته شده است تعریف می گردد. (همان)

توسعه شهری پایدار و محله پایدار:

مفهوم توسعه‌ی پایدار در مقیاس محله به قطعیت روشنی نرسیده و ابعاد آن مورد بررسی و تجزیه و تحلیل‌های جدی قرار نگرفته است. در حالی که محله‌های شهری، مکان‌های هستند که ابعاد مسائل در آنها کاملاً محسوس است. برای مثال، تغییر ساختار خانواده‌ها و تغییرات در نسل‌ها، افزایش یا کاهش جابجایی و حرکت، حساسیت مسائل زیست محیطی نظیر فضاهای باز، نابودی محیط طبیعی و مصرف فزاینده منابع، از جمله ویژگی‌هایی هستند که می‌توان اثرات آنها را در مقایس محله حس کرد. می‌توان به دسترسی به خدمات و تجهیزات، دسترسی به محل کار، کیفیت مسکن، تحول در سیستم‌های حمل و نقل و اثر آن بر بافت شبکه‌های ارتباطی، شبکه معابر، تحقق اندیشه‌های طراحی شهری، روش‌های مختلف ساخت و ساز و اعمال مقررات شهرسازی اشاره کرد (عزیزی، ۱۳۸۵: ۳۵) در این راستا برنامه‌ریزی شهری در مقیاس محله فرایندها، موضوعات و نظریه‌های مختلف را مطرح می‌کند. از جمله می‌توان به نظریه برنامه‌ریزی محله محور اشاره کرد. برای رسیدن به توسعه‌ی پایدار شهر توجه به کوچک‌ترین واحد شهری (محله) ضرورت دارد. توسعه محله‌ای فرآیندی است که بر اساس آن سرمایه‌ای که به صورت بالقوه قادر به جمع‌آوری و استفاده از آنهاست افزایش یابد تا به کمک آنها کیفیت زندگی مردم خویش را بهبود بخشد.

توسعه محله‌ای و محله‌گرایی

با گسترش رویکردهای شهرسازی نوین و طرح دیدگاه‌های توسعه پایدار اجتماعات محلی توجه دولت‌ها به ایجاد بسترهای مشارکتی و تاثیرگذاری سطوح مختلف اجتماعی و ملموس زندگی شهری با رویکردهای محله‌مبنا و همراه با مفاهیمی چون مشارکت و سرمایه اجتماعی و توجه به مردم قرار گرفته است (Bullen, 2000). بر این اساس برخی از دیدگاه‌ها توسعه‌ی محله‌ای را فرآیندی می‌دانند که ابزار و سرمایه‌های گوناگون مانند سرمایه فیزیکی، سرمایه انسانی و فکری، سرمایه اجتماعی، سرمایه مالی و ... را که باعث بهبود کیفیت زندگی ساکنان محله می‌گردد فراهم می‌آورد (Ronald, 2000: 81).

در چارچوب نظریه توسعه‌ی محله، محله‌گرایی را می‌توان به دو صورت تعبیر نمود. یکی آنکه فضای شهر و اجتماع شهر را به واحدهای کوچک‌تر تقسیم و اداره شهر را بر اساس تقسیمات سازمان دهیم. این تقسیم‌بندی ممکن است کاملاً ساختگی و بی‌اثر و یا تفرقه‌زا و مضر باشد. تعبیر دیگر محله‌گرایی آن است که به فضای شهر و مردم آن در سطح پرداخته و به جای آنکه از فضای قله‌ی بلند به شهر بنگریم از نزدیک با مردم و فضای شهری در تماس باشیم و شهر را در این بعد بشناسیم. این نوع محله‌گرایی بالقوه انعطاف‌پذیرتر است و امکانات جدید در جهت شناسایی و اداره شهر به همراه دارد. به جای ایجاد تمایزات ساختگی این رویکرد در پی آنست که بافت‌ریز کالبدی و اجتماعی شهر را بشناسد و با آن همراه باشد تا راه‌حلهایی که ارائه می‌کند، همخوان با نیازهای مردم باشد. این رویکرد خواهد توانست نیروهای مردمی را بکارگیرد و توسعه بخشد تا مردم قدرت آن را بیابند و بخشی از مشکلات خود را سامان دهند (مدنی پور، ۱۳۸۳: ۱۸). بدین ترتیب توسعه محله‌ای عبارت خواهد بود از توجه به نیازهای شهروندان و به کارگیری همکاری و مشارکت‌آنها در طراحی رویکردها و سیاست‌های که در سطح محله و شهر پاسخگو باشند. البته محله‌گرایی نباید جایگزین اداره راهبردی شهر باشد بلکه باید در تکمیل عملکرد راهبردی به کار گرفته شود (همان: ۱۹).

مشارکت و شهرسازی مشارکتی

فرهنگ اکسفورد مشارکت را عمل یا واقعیت شرکت کردن، بخشی از چیزی را داشتن یا تشکیل دادن تعریف کرده است (فدایی نژاد و کلانتری، ۱۳۹۰: ۶۷) بانک جهانی نیز آن را فرایند تأثیر تصمیم و ابتکارات افراد ذی ربط در استفاده از منابع و توسعه تعریف کرده است (World Bank, 1994). فرایند توانمندسازی جامعه و ایجاد سازمان‌های دموکراتیک،

مستقل و خوداتکا می داند (ghai, 1994) مشارکت در گیری ذهنی و عاطفی اشخاص در موقعیت های گروهی است که آنان را برمی انگیزد تا برای دست یابی به هدف های گروهی یکدیگر را یاری دهند و در مسؤولیت کار شریک شوند (کمالی خواه و نوروزی، ۱۳۸۷) از این رو مشارکت وسیله ای می باشد برای تبدیل یک شهرنشین بی تفاوت به یک شهروند، یعنی تبدیل شهرنشین به انسانی که با محیط خود رابطه ی ذهنی عاطفی داشته، مسؤولیت ساخت محیط خود را در یک همیاری مستمر با دیگران بدیهد (پیندارد (پاکزاد، ۱۳۸۶) تجربه نشان داده که تنها با دستور العمل ها و توصیه های کارشناسان شهرسازی، برنامه ریزان، طراحان و سایر متخصصان دیگر نمی توان به جنگ و مقابله با مشکلات شهری رفت. شهر هنر زیستن انسان ها در کنار یکدیگر است پس نمی توان برای آنها تصمیم گرفت. براین اساس در دایره المعارف شهرسازی، مشارکت عمومی در شهرسازی ابزاری است که توسط آن اعضای جامعه قادر به شرکت کردن در تدوین سیاست ها و طرح هایی می گردند که بر روی محیط زندگی آنها تأثیر می گذارند. (روستا و همکاران، ۱۳۸۹: ۴)

محله محوری ، شورای محله و مشارکت مردم

ناکارآمدی سازمان های مرکزی و نظام اداری متمرکز فراهم آوردن زمینه مشارکت مردم در حل مشکلات شهری را به امری ضروری تبدیل نموده است. هر محله در شهر مشکلات خاصی دارد که تنها ساکنان آن محله می توانند آنها را لمس و بیان کنند و پیشنهاد برای آن ارائه دهد. از طرفی در هر محله ای از شهر هنوز افراد متعهد و فعال وجود دارد که به محل زندگی خود وابسته و دل بستگی دارند. این گونه افراد علاقه مند به همکاری در رفع نارسایی ها، مشکلات و شرکت در تصمیم گیری های مربوط به محله خود هستند. از این رو می توان با تشکیل شوراهای محله از اینگونه افراد که بیش ترین اطلاعات محلی را در اختیار دارند و با اهمیت دادن و اولویت دادن به نیازها و خواسته های ساکنین محله ها، بهترین رهنمودها را برای اجرای طرح ها و برنامه ها ارایه نمایند. بدین ترتیب زمینه برای تبادل آرا و تعامل دیدگاه ها و استفاده از ظرفیت های تفکر و تدبر موجود در جامعه برای اداره امور شهرها فراهم خواهد شد. و ایجاد بسترهای عمل مشارکت به آن مشروعیت و مقبولیت بیش تری خواهد بخشید. علاوه بر آن امکان ارتباط با اعضای شورا و نظارت و کنترل بر فعالیت ها و تصمیم گیری آنان فراهم می شود. و همکاری شوراهای محله با مناطق شهرداری جهت رفع مشکلات محلی امکان پذیر و از همه مهم تر این که شرایط زندگی همراه با آسودگی و رفاه بیش تر برای

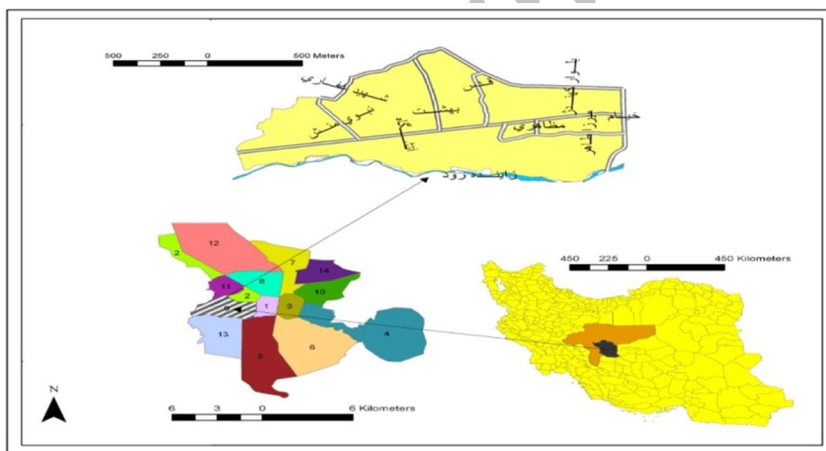
شهروندان فراهم می‌گردد. به عبارت دیگر باید گفت که بهترین گزینه مشارکت شهروندان برای بهبود محیط زندگی شهری، تشکیل شوراهای محلی می‌باشد و آن را باید یکی از مشخصه‌های محله محوری بیان کرد (خادم‌الحسینی و همکاران، ۱۳۹۰).

مزیت‌های محله محوری

- سهولت اداره و مدیریت شهر
- فراهم آوردن بهترین زمینه مشارکت مردم
- بهترین راه برای آگاهی از مشکلات شهری و خواسته‌ها و نیاز شهروندان
- تهیه طرح‌ها بر اساس ویژگی‌ها، نیازها و مشکلات هر محله
- بهترین زمینه را برای اجرای طرح‌های شهری و بهترین نتیجه را از اجرای هر طرح فراهم می‌آورد
- ایجاد محیطی پاسخ‌گو و سازگار با نیازهای متغیر مردم
- منجر به افزایش مشارکت در تأمین خدمات عمومی می‌گردد (حاجی پور: ۱۳۸۵، ۴۰)
- مردم گرا بوده و شهروندان را در کانون توجه قرار می‌دهد
- به دنبال دستیابی به عدالت اجتماعی و پایداری زیست محیطی است
- تسهیل‌کننده توسعه انسانی و بهبود کیفیت زندگی است
- امنیت را در شهر و محلات برقرار می‌کند
- توزیع عادلانه خدمات را به همراه دارد
- تقویت‌کننده روابط اجتماعی و ایجاد سرمایه اجتماعی در شهر است
- از جابجایی اکولوژیکی و فرسوده شدن بافت‌های شهری جلوگیری می‌کند
- هر محله در شهرداری ظرفیت و توانی است که محله محوری آن را شکوفا می‌کند (طهماسبی زاده، ۱۳۹۰: ۵۳)
- تفاوت‌ها و دوگانگی را در سطح کیفیت زندگی در نقاط مختلف شهر کاهش می‌دهد
- موجب بالا رفتن میزان رضایت از زندگی در محله‌های شهری می‌شود
- منجر به شکل‌گیری نوعی هویت شهری و محله‌ای می‌گردد.

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهر اصفهان در طول جغرافیایی ۵۱ درجه و ۴۱ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۵۰ دقیقه شرقی و در عرض شمالی ۳۲ درجه و ۳۲ دقیقه تا ۳۲ درجه و ۵۱ دقیقه واقع شده است. این شهر از ۱۴ منطقه تشکیل شده و منطقه ۹ از جمله مناطق غربی آن است که از سمت شمال با منطقه ۲، و از سمت شرق با منطقه ۱، از جنوب با پارک نازوان و از غرب به اراضی واقع در غرب منطقه و شهرستان خمینی شهر محدود می‌شود و بدین ترتیب قسمتی از مرز غربی اصفهان را تشکیل می‌دهد که مساحت آن ۱۹۵۰ هکتار می‌باشد. در شرایط کنونی موقعیت منطقه ۹ از سمت شمال به خیابان اشرفی اصفهانی از شهید غفاری (ادامه نهر سودان) تا سه راه اشرفی اصفهانی. و از شرق: سه راه اشرفی اصفهانی در امتداد بزرگراه شهید خرازی تا پل وحید. و جنوب: پل وحید در مسیر زاینده رود تا خیابان لوله آب تا خیابان آتشگاه. غرب: در مسیر خیابان لوله آب_ محله جروکان تا شهید غفاری و خیابان اشرفی اصفهانی محدود می‌گردد. (آمارنامه شهر اصفهان: ۱۳۸۹، ۱۲-۱۳)

نقشه شماره: (۱) موقعیت محدوده مورد مطالعه

محله های منطقه ۹ اصفهان و ویژگی آنها

منطقه ۹ اصفهان از ۲۶ محله تشکیل شده است. این محله ها به صورت پراکنده در منطقه توزیع شده اند فاصله و اختلاف جمعیت در محله ها منطقه ۹ بسیار زیاد است به طوری

که جمعیت بعضی از محله‌ها به اندازه‌ای می‌باشد که نمی‌توان از این لحاظ به آنها عنوان محله را داد و تنها بر اساس جایگاه و ویژگی‌های اجتماعی می‌توان این عنوان را به آنها نسبت داد. بر این اساس محلاتی چون کلیجه با جمعیت ۷۵۵ نفر، کفشرون ۸۷۸، آزادی ۴۳۵، گلنان ۴۴۰، آشنستان ۵۶۷ نفر. در حقیقت جمعیت این محلات کم‌تر از ۱۰۰۰ نفر می‌باشند. البته جمعیت بیش‌تر محله‌های این منطقه زیر ۴ هزار نفر است که با توجه به تعریف محله نمی‌توان، آنها را محله دانست ولی سایر ویژگی‌های محله را دارند. محلاتی چون کوهانستان ۴۰۰۰ نفر، بهارانچی ۵۳۷۰ و نصرآباد ۵۴۹۰، آزادان ۴۹۵۰، سودان ۴۴۰۱ و جنیران ۴۳۲۵ نفر، محلات با جمعیت بالای ۴ هزار نفر منطقه هستند. دیگر محلات، جمعیت آنها بین هزار تا چهارهزار نفر است (جدول شماره ۱).

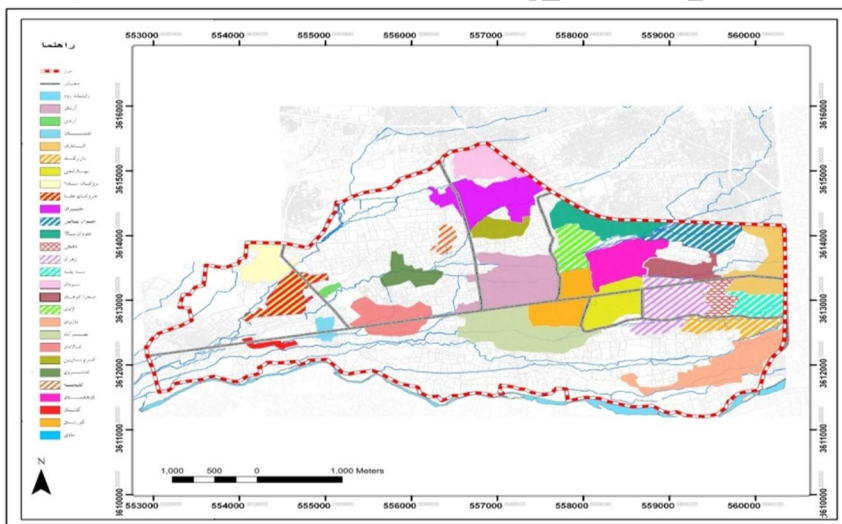
محله سودان، آزادان و صحراکوهان به ترتیب با ۱۴۰، ۱۳۷ و ۱۰۰ نفر در هکتار بیش‌ترین تراکم و کفشرون و جروکان علیا و ناژوان و آزادان به ترتیب با ۴۲ و ۶۰ و ۶۳ نفر در هکتار کم‌ترین تراکم را دارا هستند. بر طبق ستون آخر جدول شماره (۱) تفاوت تراکم نسبت به میانگین در سودان و آزادی به ترتیب با ۵۸/۷۴ و ۵۵/۷۴ بسیار بالاتر از سایر محلات است. این مقدار تفاوت خود برابر با تراکم واقعی جمعیت در محلاتی چون کفشرون و جروکان علیا می‌باشد که تفاوت تراکم در آنها نسبت به میانگین محلاتی منطقه می‌باشند.

جدول شماره (۱): محله‌های منطقه و ویژگی آنها

محله	هکتار	خانوار	جمعیت	تراکم	میانگین تراکم منطقه	تفاوت
سودان	۳۱.۴۶	۱۱۰۷	۴۴۰۱	۱۴۰	۸۱.۲۶	۵۸.۷۴
آزادی	۳.۱۸	۱۰۱	۴۳۵	۱۳۷	۸۱.۲۶	۵۵.۷۴
صحرا کوهان	۲۴.۹۶	۶۶۱	۲۴۹۰	۱۰۰	۸۱.۲۶	۱۸.۷۴
زهران	۵۸.۰۸	۱۵۶۴	۵۳۷۰	۹۲	۸۱.۲۶	۱۰.۷۴
کوهانستان	۴۴.۰۱	۱۰۵۵	۴۰۰۰	۹۱	۸۱.۲۶	۹.۷۴
لادان	۲۷.۴۱	۶۷۰	۲۴۶۷	۹۰	۸۱.۲۶	۸.۷۴
دهچی	۱۷.۱	۷۳۹	۱۵۰۰	۸۸	۸۱.۲۶	۶.۷۴
سه پله	۲۲.۳	۵۴۹	۱۹۵۵	۸۸	۸۱.۲۶	۶.۷۴
الیاداران	۴۴.۸۱	۱۰۵۰	۳۸۸۲	۸۷	۸۱.۲۶	۵.۷۴
کلیجه	۸.۸۵۹	۲۰۷	۷۵۵	۸۵	۸۱.۲۶	۳.۷۴
کالادان	۴۰.۴۲	۹۳۷	۳۳۷۴	۸۳	۸۱.۲۶	۱.۷۴
جروکان سفلا	۲۶.۶۷	۵۹۷	۲۱۸۵	۸۲	۸۱.۲۶	۰.۷۴
جووان پایین	۳۳.۶۴	۷۳۹	۲۷۰۷	۸۰	۸۱.۲۶	-۱.۲۶
بازرگان	۲۶.۱۹	۵۵۸	۲۰۷۵	۷۹	۸۱.۲۶	-۲.۲۶

-۴.۲۶	۸۱.۲۶	۷۷	۵۴۹۰	۱۵۷۴	۷۱.۳۸	نصر آباد
-۷.۲۶	۸۱.۲۶	۷۴	۳۱۸۳	۹۰.۸	۴۲.۷۶	گورتان
-۸.۲۶	۸۱.۲۶	۷۳	۴۴۰	۱۲۱	۶۰.۳۹	گلنان
-۹.۲۶	۸۱.۲۶	۷۲	۴۳۲۵	۱۱۸۵	۶۰.۴۲	جنیران
-۹.۲۶	۸۱.۲۶	۷۲	۵۶۷	۱۵۹	۷.۸۸	اشنستان
-۹.۲۶	۸۱.۲۶	۷۲	۲۶۴۵	۶۷۲	۳۶.۹۸	جووان بالا
-۱۴.۲۶	۸۱.۲۶	۶۷	۱۱۹۰	۲۸۲	۱۷.۶۷	کرم ماربین
-۱۵.۲۶	۸۱.۲۶	۶۶	۲۵۵۰	۵۷۰	۳۸.۸۸	بهارانچی
-۱۸.۲۶	۸۱.۲۶	۶۳	۴۹۵۰	۱۳۷۴	۷۸.۶	آزادان
-۱۹.۲۶	۸۱.۲۶	۶۲	۳۶۶۰	۱۰۶۰	۵۹.۲۵	نازوان
-۲۱.۲۶	۸۱.۲۶	۶۰	۱۸۴۷	۵۰۳	۳۱.۰۳	جروکان سفلا
-۳۹.۲۶	۸۱.۲۶	۴۲	۸۷۸	۲۳۶	۲۰.۹	کفشرون

منبع: فایل های اماری بلوک های ساختمانی منطقه ۹ اصفهان سال ۱۳۸۵

نقشه شماره: (۲) محله های منطقه ۹

مأخذ: شهرداری اصفهان

یافته های پژوهش

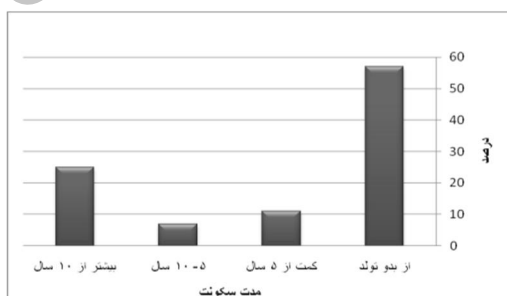
مشخصات عمومی پاسخ دهندگان

۲۴۵ پرسش نامه در تمامی ۲۶ محله منطقه ۹ توزیع شد با توجه به اطلاعات استخراج شده ۶۲/۵ درصد پاسخ گوین را مردان و ۳۷/۵ درصد را زنان تشکیل می دادند. از لحاظ

وضعیت سنی ۶/۱۲ درصد را گروه سنی زیر ۱۹ سال ۵۶/۷۳ درصد گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال، ۲۷/۷۵ درصد ۴۰ تا ۵۹ سال، ۹/۴ درصد گروه بالای ۶۰ سال را شامل می‌شدند. از نظر وضعیت تاهل، ۷۲ درصد متاهل و ۲۸ درصد مجرد بوده‌اند، علاوه بر این با توجه به اطلاعات بر گرفته شده از پرسش نامه ۳ درصد بیسواد، ۱۲ درصد ابتدایی، ۱۶ درصد سیکل و ۳۹ درصد پاسخ دهندگان دارای تحصیلات دیپلم بودند. و تحصیلات دانشگاهی در مقطع کاردانی ۱۵ درصد و کارشناسی ۱۴ درصد و ارشد و بالاتر ۱ درصد را به خود اختصاص داده‌اند. از لحاظ وضعیت شغل ۳۰/۲ درصد دارای شغل آزاد، ۲۴/۹ درصد خانه دار، ۱۳/۴۶ درصد را دانشجویان، ۱۰/۶۱ درصد کارمند و ۷/۳۵ درصد بیکار و باز نشسته بوده‌اند.

مدت سکونت در محله

در محله محوری یکی از ویژگی‌های مهم بومی بودن ساکنان محله‌ها است. یا در غیر این صورت مدت زیادی در آن سکونت داشته باشند. سابقه سکونت پاسخ‌گویان در ۲۶ محله منطقه ۹، ۵۷ درصد از بدو تولد و ۲۵ درصد بیش‌تر از ۱۰ سال در محله بوده‌اند. سایر پاسخ‌گویان بین ۵ تا ۱۰ و کم‌تر از ۵ سال سکونت داشته‌اند. وجود این درصد بسیار نشان دهنده برتری بومیان محله‌ها دارد که از لحاظ اکولوژی حائز اهمیت است. نشان از وجود وحدت، یک پارچگی و همگونی اجتماعی و فرهنگی این ساکنان را دارد و تقویت‌کننده و عامل تحریک مشارکت می‌تواند باشد. ساکن بومی بودن و بالا بودن تعداد ساله‌های سکونت در یک محله باعث ایجاد حس تعلق به مکان و به وجود آمدن هویت فضایی خواهد شد. و هویت فضایی، مسؤولیت‌پذیری در قبال محیط را در پی خواهد داشت.

نمودار شماره (۱): مدت سکونت در محله

مأخذ: مطالعات پژوهشگران

وجود تصمیمات گروهی در محله ها:

با توجه به اطلاعات استخراج شده از پرسش نامه ها، ۷۰ درصد پاسخ گویان بیان کرده اند تصمیمات گروهی در محله‌ی آنها گرفته نمی‌شود و ۲۸ درصد پاسخ داده‌اند آنها در فعالیت ها و تصمیمات محله ای مشارکت دارند. در محله تصمیمات گروهی گرفته می‌شود. تصمیم گروهی از الزام‌های محله‌محوری است و می‌تواند به گونه‌های مختلف، از جمله از طریق شورای محله و معتمدین محله صورت گیرد.

جدول شماره (۲): تصمیمات گروهی در محله

جواب	تعداد	درصد
بله	۶۷	۲۸
خیر	۱۷۲	۷۰
بدون جواب	۶	۲
درصد	۱۴۵	۱۰۰

مأخذ: مطالعات پژوهشگران

تمایل به شرکت در کار گروهی:

یکی از ویژگی های سرمایه‌های اجتماعی در محله‌ها تمایل و علاقه‌مندی به مشارکت آنها در کارها و فعالیت‌های گروهی در سطح محله می باشد. چرا که از این طریق خود را شریک در فعالیت ها و برنامه های محله می‌دانند و همکاری بیش تری را در تهیه و اجرا و نظارت بر طرح‌ها و برنامه‌های شهری خواهند داشت. اطلاعات نشان می‌دهد که تنها ۲۷ درصد از نمونه آماری به میزان کم و خیلی کم تمایل به شرکت در کار و فعالیت‌های گروهی و ۷۳ درصد دیگر میزان علاقه و تمایل خود را به صورت متوسط و خیلی زیاد بیان نموده اند. (جدول شماره ۳) این اندازه تمایل به مشارکت در کار گروهی نشان از اهمیت سرمایه اجتماعی و تمایل آنان به مشارکت است که استفاده از آن در منطقه می‌تواند نقش اساسی در بهبود زندگی در محله و در نتیجه شهر را به همراه داشته باشد.

جدول شماره (۳): تمایل به شرکت در کار گروهی محله

جواب	تعداد	درصد
تمایلی ندارم	۳۵	۱۵
کم	۳۰	۱۲
متوسط	۹۶	۳۹
زیاد	۵۲	۲۱
خیلی زیاد	۳۱	۱۳
جمع	۲۴۵	۱۰۰

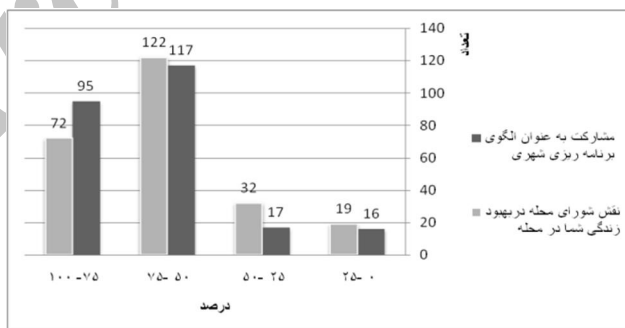
مأخذ: مطالعات پژوهشگران

میزان اعتقاد در مورد شورای محله و مشارکت محله‌ای:

میزان اعتقاد پاسخ دهندگان در مورد دو سوال؛ این که ۱- ایجاد شورایی محلی می‌تواند نقش مؤثری در بهبود زندگی شما در محله داشته باشد و ۲- مشارکت محله‌ای مردم در منطقه ۹ می‌تواند به عنوان یک الگوی موفق در برنامه ریزی شهری باشد مورد بررسی قرار گرفت.

در مورد سوال اول: ۷۹ درصد از پاسخ‌گویان ایجاد شورایی محلی را در بهبود زندگی در محلی‌های شهر بسیار موثر می‌دانسته‌اند، و برای آن امتیاز بسیار بالای در نظر گرفته‌اند.

در مورد سؤال دوم: ۸۷ درصد از خانوارها مشارکت محله‌ای را در منطقه ۹ شهر اصفهان به عنوان الگوی با سطح تاثیر بسیار بالا در مدیریت و برنامه ریزی قبول کرده‌اند.

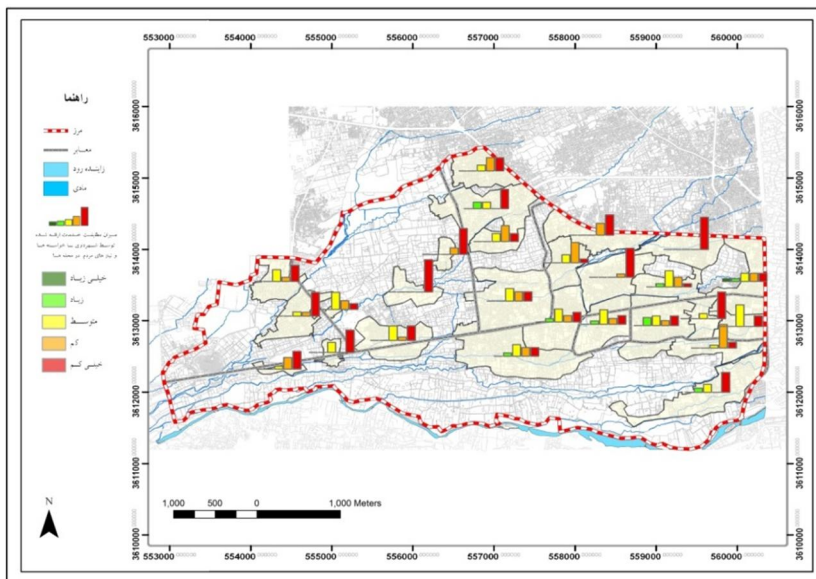

نمودار شماره (۳): میزان اعتقاد در مورد مشارکت محله‌ای و شورایی محلی

مأخذ: مطالعات پژوهشگران

میزان مطابقت خدمات ارائه شده در محله ها با نیازها و خواسته ها

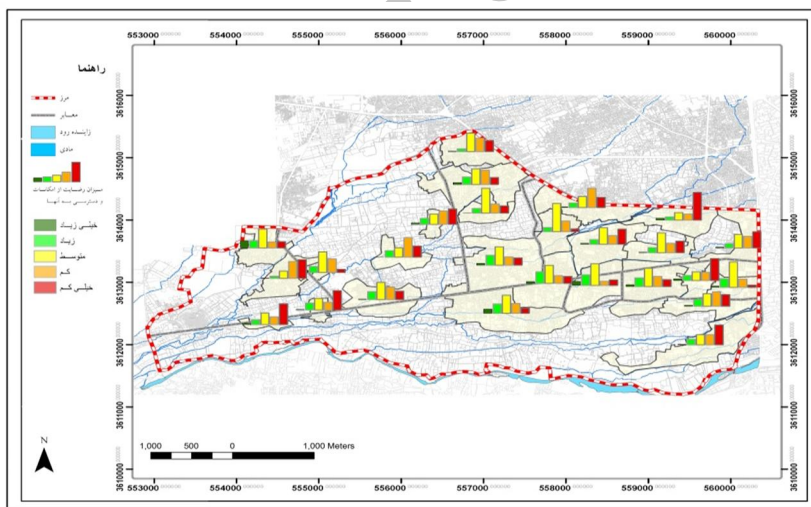
هر ارگانی که در شهر خدماتی را به شهروندان ارائه می دهد باید براساس و مطابق با نیاز ساکنان آن باشد زیرا نیازها و خواسته های ساکنان هر محله ای با محله ای دیگر تفاوت قابل توجهی دارد. شهرداری به عنوان مهم ترین ارگان در این زمینه باید به این مسأله دقت و توجه داشته باشد. در محله محوری یکی از اصول اساسی توجه به نیازها، خواسته ها و مشکلات هر محله و در مقابل ارائه خدمات، امکانات و تصمیم گیری مطابق با آنهاست. بررسی میزان انطباق خدمات موجود در محله و خدمات مورد نیاز آنها در محله های منطقه ۹ شهر اصفهان انجام شد. نتیجه آن در نقشه شماره (۳) ارائه شده است. بررسی این نقشه نشان می دهد که میزان مطابقت خدمات ارائه شده با نیازها، مشکلات و خواسته های ساکنین محله ها و سطح بسیار پایین و یا پایین قرار دارد. (نقشه شماره ۳) در واقع مدیریت شهری منطقه ۹ نتوانسته مطابق با شرایط و ویژگی های محله های خود به ارائه خدمات بپردازد. بدین منظور نیاز به استفاده از رویکردی موثر در جهت اطلاع عملکرد خود با هدف حداکثر تطبیق خدمات با نیازها را دارد.

نقشه شماره: (۳) میزان مطابقت خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سایر ارگان ها با نیازها و خواسته های در محله مأخذ: مطالعات پژوهشگران

میزان رضایت از نحوه برخورداری و دسترسی به امکانات در محله

به منظور سنجش میزان رضایت ساکنان هر محله، در پرسش نامه های توزیع شده سؤالاتی در خصوص وجود امکاناتی از قبیل مراکز تجاری، مراکز خرید، مراکز آموزشی، مساجد، کتابخانه‌ها، احساس امنیت، فضای سبز و پارک ها و خدمات بهداشتی، درمانی و مراکز ورزشی، امکانات فراغتی محله، جمع آوری و دفع زباله و حمل و نقل عمومی در محله ها مطرح ، و میزان رضایت ساکنین از هرکدام سنجیده شد. و نتیجه آن با استفاده از GIS به صورت نقشه (شماره ۴). تهیه و ارایه می گردید. این بررسی نشان می‌دهد در محلات مرزی منطقه میزان رضایت بسیار پایین است. ولی در محلات مرکزی میزان رضایت از امکانات و دسترسی به آنها تقریبا در انداز متوسط می‌باشد. با توجه به این که شهرداری منطقه در مرکز منطقه تقاطع خیابان میرزا طاهر با وحدت قرار گرفته است با دور شدن از شهرداری و نزدیکی به مرز محله ها میزان رضایت از امکانات و دسترسی به آنها کم تر می‌شود. این ادعا زمانی ثابت می‌شود که در نقشه مذکور به محلات شمال چون جووان بالا و پایین، سودان و شرق الیاداران، ده چی، ناژوان و بازارگاه و غرب جروکان علیا، گلنان و آشنستان در مقابل محلات مرکزی توجه گردد.

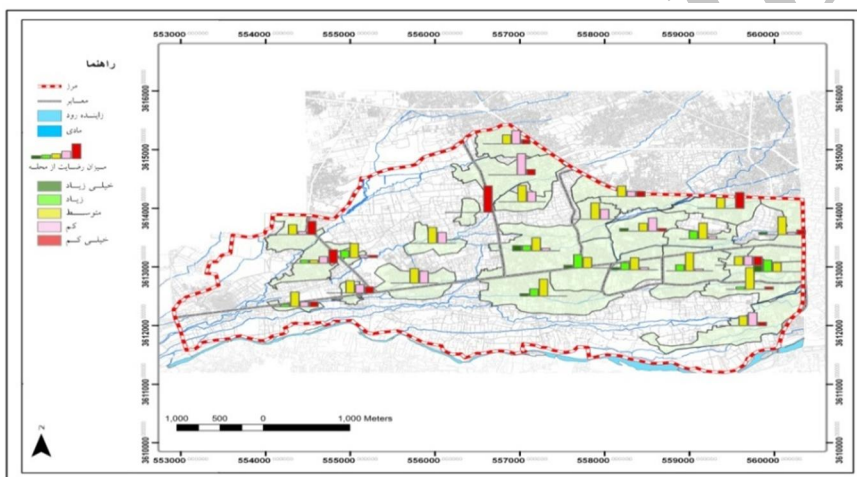

نقشه شماره: (۴) نقشه میزان رضایت از امکانات و دسترسی به آنها

مأخذ: مطالعات پژوهشگران

میزان رضایت از محله

بر اساس اطلاعات استخراج شده از پرسش نامه‌ها، میزان رضایت ساکنان هر محله در نقشه شماره (۵) ارائه شده است. ساکنان محله‌ی کلیچه از محله خود رضایت بسیار پایین دارند ولی در محله‌های سه پله، زهران، بهارانچی، گورتان، آزادان و نصر آباد میزان رضایت‌ها در حد متوسط و زیاد است که نشان دهنده وضعیت و کیفیت بهتر زندگی در سطح این محله‌ها می‌باشد در عوض در سایر محله‌ها میزان رضایت از محله در سطح پایین تری قرار دارد و این مسأله در بین دو محله کنار هم چون دهچی و سه پله در شرق منطقه متفاوت و کاملاً مشخص است.

نقشه شماره: (۵) نقشه میزان رضایت از محله‌ها در منطقه ۹ اصفهان
مأخذ: مطالعات پژوهشگران

اولویت بندی مشکلات محله‌ها

یکی از مزیت‌های محله محوری در برنامه ریزی شهری شناخت محله‌ها براساس مشارکت ساکنین است و از این طریق است که عملکرد برنامه ریزی شهری مطابق با نیاز و مشکلات مردم خواهد بود. با بررسی‌های انجام شده ساکنین محله‌های منطقه ۹ اصفهان مشکلات خود را این گونه بیان کرده‌اند.

جدول شماره : (۴) اولویت بندی مشکلات محله ها از نظر ساکنان

اولویت بندی مشکلات محله ها از نظر ساکنان			
مشکلات	محله	مشکلات	محله
کمبود امکانات فراغتی، تفریحی و ورزشی، خیابان و کوچه های نامناسب، نبود مراکز خرید مجهز	کرم ماربین	بهداشت و محیط زیست محله، کمبود امکانات تفریحی و فراغتی	ناژوان
وجود زمین های بایر، کمبود فضا های فرهنگی، ورزشی، فراغتی، نبود مراکز خرید روزانه،	لادان	کمبود وسایل نقلیه عمومی، کمبود فضای سبز و آموزشی و ورزشی، امکانات فراغتی در محله	بازارگاه
امنیت، کمبود خدمات ورزشی و تفریحی به خصوص برای کودکان و زنان، وجود مشاغل مزاحم (مکانیکی، صافکاری و ریخته گری)،	جووان بالا	کم عرض خیابان و کوچه های محله، بافت فرسوده، عبور و مرور زیاد ماشین در آن و ایجاد آلودگی صوتی و سلب آسایش ساکنان	صحراکوهان
امنیت، بی توجهی نسبت به خواسته ها و نیازها و مشکلات مردم محله، نبود فروشگاه های مجهز	جووان پایین	مشکلات نبود مکان فراغتی در محله، کمی امنیت در محله نبود پارک های کودک، کتابخانه	کالادان
نداشتن مکان های ورزشی، فضای سبز، نبود فضای فراغتی، تفریحی و مکان های مناسب برای زنان و کودکان	جنیران	زمین ها و دیوارهای خاکی در محله، نبود مراکز خرید روزانه و کمبود خدمات بهداشتی درمانیو فضای سبز	آزادان
عدم امنیت در پارک محله، عدم وجود فروشگاه و سوپر مارکت مجهز محله ای، وجود زمین های بایر در محله، نبود مکان تفریحی برای کودکان و زنان،	جروکان سفلا	امنیت، نبود مکان ورزشی برای بانوان و فضای سبز، مجهز نبودن مراکز خرید	سودان
امنیت محله، کمبود مراکز خرید و مراکز آموزشی، نبود کتابخانه،	شهرک ازادی	عدم وجود امکانات تفریحی و ورزشی، فراغتی،	الیاداران
مشکلات حمل و نقل، نبود درمانگاه، وجود مهاجرین در محله	جروکان علیا	نبود فروشگاه مجهز، نور و روشنایی در محله، نداشتن مکان های تفریحی و فراغتی، درمانی و بهداشتی، کتابخانه	آشنستان
کمبود امکانات تفریحی، ورزشی، فراغتی، مشکلات حمل و نقل، نبود فضای بازی کودکان، مشکلات خرید روزانه	کلیچه	نبود و کمبود امکانات برای ورزش و تفریح، مشکلات خرید روزانه، دسترسی نامناسب به مرکز شهر	کفشرون
نبود فروشگاه مجهز محله ای، نبودن وسایل تفریحی و ورزشی و فرهنگی، از بین رفتن باغات و فضای سبز و زیر ساخت رفتن آن ها	بهاران چی	دامداری موجود در محله، کمبود خدمات آموزشی و تفریحی، وجود زمین های بایر فراوان در محله و آلودگی های ناشی از آن ها،	دهچی
نبود فضای سبز مناسب، کتابخانه، مراکز ورزشی، درمانی، زیاد بودن زمین های وقفی و بدون استفاده، وجود مشکلات حمل و نقل عمومی، عدم وجود فضای سبز، امنیت محله	زهران	نبود امکانات رفاهی مناسب در محله، نبود پارک محله ای مناسب، وجود دیوارهای گلی در محله وجود زمین های بایر در محله، کمبود کتابخانه و محیط های فرهنگی	نصر آباد
نداشتن امنیت به خصوص در شب، عدم وجود مکان های مناسب برای ورزش و تفریح کودکان و زنان، نبود پارک محله ای	گلنان	دسترسی نامناسب به خیابان اصلی، کمبود فضا و مکان تفریحی و ورزشی، نبود مراکز خرید، نبود مکان های مناسب برای کودکان و بانوان،	کوهانستان
کمبود پارکینگ، تنگی کوچه ها، کمبود فضای ورزشی، نظافت و محیط زیست محله، کمبود کتابخانه، کمبود فضای های تفریحی و فراغتی	سه پله	ساخت قدیم و بافت فرسوده، تنگی کوچه ها، آسفالت نبودن کوچه ها، کمبود وسایل حمل و نقل عمومی	گورتان

مأخذ: مطالعات پژوهشگران

نتیجه گیری

در فرایند کنونی برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه‌ی شهری، استفاده از راهبرد مشارکتی و رویکرد برنامه‌ریزی از پایین به بالا به تدریج مورد اجماع نظر برنامه‌ریزان و مدیران و سیاست‌گذاران دولتی قرار گرفته است. تحقق این رویکرد نیازمند توجه به کوچک‌ترین سلول شهری (محله) دارد. محله پایه و محور برنامه‌ریزی مشارکتی در عرصه همگانی در شهرها، نه تنها در برنامه‌ریزی بلکه در اجرا و نظارت است. از این طریق می‌توان به بالاترین هدف برنامه‌ریزی شهری یعنی محیطی، راحت‌تر، دلپذیرتر و لذت‌بخش‌تر در شهر دست یافت. و نظام برنامه‌ریزی شهری مطلوب با محوریت انسان پایه‌گذاری نمود. نکته مهم این است که محله محوری در دو بعد مشارکت مردم (جنبه اجتماعی و فرهنگی) و توجه به جنبه‌های کالبدی و خدماتی محله‌ای باید مد نظر قرار گیرد.

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در بین محله‌های مختلف منطقه ۹ اصفهان تفاوت‌های بسیار زیادی از نظر مشکلات، خواسته‌ها و نیازها و دیگر شاخص‌های چون میزان رضایت از محله، میزان مطابقت خدمات ارائه شده در محله‌ها با نیازها و خواسته‌های آنها، وجود تصمیمات گروهی در محله‌ها و مدت سکونت در محله و تراکم‌های جمعیتی و جمعیت آنها وجود دارد. با این حال ساکنان محله‌های منطقه ۹ اصفهان تمایل بسیار زیادی به مشارکت از طریق معتمدین محله، شورای محله و مراجعات فردی به منظور بهبود شرایط محله و کمک به برنامه‌ریزان و مدیران شهری دارند. که این نشان دهنده وجود بستر اجتماعی مناسبی برای مشارکت از یک طرف و از طرف دیگر وجود رضایت کم از محله و خدمات و دسترسی به آنها نشان از ضرورت به کارگیری سیاست‌ها، برنامه‌ریزی و استراتژی محله محوری است. با تقویت و بسط‌سازی و شناخت زمینه‌های مشارکت می‌توان از سرمایه اجتماعی در راستای ایجاد شهرهای پایدار و انسان محور گام اساسی برداشت. حداکثر رضایت، کارایی و مطلوبیت در محله‌ها، شهر و کیفیت زندگی شهروندان ایجاد کرده و به عدالت در توزیع و عدالت اجتماعی و فضایی دست یافت. در صورتی که رویکرد محله محوری اولاً از جنبه کالبدی و دوماً از جنبه مشارکت مردم در شهرسازی و برنامه‌ریزی شهری به صورت مبنا قرار گیرد. با توجه به مزایای آن می‌توان شهرهای با کیفیت و سالم را به وجود آورد. و در نهایت امر عدالت فضایی و همگام شدن با اهداف عدالت اجتماعی را در پی خواهد داشت.

پیشنهادها

۱. مبنا قرار گرفتن محله در برنامه‌ریزیو طرح های که در سطح محله‌های منطقه ۹ انجام می‌گردد.
۲. مشارکت محله‌ای ساکنان هر محله در برنامه‌ریزی از طریق شوراهای، معتمدین محله و مشارکت مستقیم آنها
۳. تقویت و احیا سازمان فضایی و ساختار کالبدی محله ها بر مبنای رویکرد محله محوری
۴. برگزاری همایش ها در سطح محله ها به منظور دریافت پیشنهاد های ساکنان محله ها
۵. مطالعه تطبیقی محله‌های منطقه ۹ اصفهان به منظور شناخت سطح زندگی در آنها و شناخت مشکلات مردم
۶. ایجاد مراکز محله ای و مراکز خرید مجهز در محله های منطقه ۹ متناسب با نیاز های روزانه ساکنان محله ها
۷. عدم تبعیض در توجه های مسؤولین بین محله های منطقه ۹ و عدالت در سرمایه گذاری در محله ها
۸. تشویق، آموزش، توانمند سازی و اعتماد سازی ساکنان محله های منطقه ۹ به مشارکت
۹. ایجاد سایت‌های اطلاع رسانی به تفکیک محله‌ها با هدف خبر رسانی و مشارکت الکترونیک شهروندان

منابع و مأخذ:

۱. افروغ، ع. ۱۳۷۶. فضا و نابرابری اجتماعی، جدای‌گزینی فضایی و تمرکز فقر در محله‌های تهران پایان‌نامه دکتری دانشگاه تربیت مدرس تهران
۲. امین ناصری، آ. ۱۳۸۶. برنامه ریزی محله ای (مبانی، تعاریف، مفاهیم و روش ها)، جستارهای شهرسازی، شماره نوزدهم و بیستم
۳. پاکزاد، ج. ۱۳۸۶. مقالاتی در باب طراحی شهری. نشر ثمین، تهران
۴. چپ من، د. ۱۳۸۴. آفرینش محلات و مکان ها در محیط انسان ساخت، ترجمه شیرزاد فریادی و منوچهر طیبیان، انتشارات دانشگاه تهران
۵. حاجی پور، خ. ۱۳۸۵. برنامه ریزی محله مبنا رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۶
۶. حکمت نیا، ح و قنبری هفت چشمه، ا. ۱۳۸۵. اصول و مبانی برنامه ریزی شهری، انتشارات مفاخر، چاپ اول
۷. خادم الحسینی، ا، قدرجانی، ر، زاهدی یگانه، ا. ۱۳۹۱. اداره مردمی شهر و مشارکت شهروندان در مدیریت شهری، (مطالعه موردی منطقه ۵ شهرداری اصفهان)، فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط، سال پنجم، شماره ۱۷، دانشگاه آزاد اسلامی ملایر
۸. خادم الحسینی، ا و همکاران. ۱۳۹۰. نقش محله محوری در مدیریت شهری، مجموعه مقالات همایش ملی آرمان شهر ایرانی دانشگاه آزاد نور
۹. خاکساری، ع، با همکاری شکیبا منش و مشهد فربانیان. ۱۳۸۵. محله های شهری در ایران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران
۱۰. دادفر، م. ۱۳۸۸. بررسی عوامل موثر بر مشارکت شهروندان در شورایی محله مورد مطالعه محله نیوران، پایان نامه کارشناسی ارشد، جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور، مرکز تهران، دانشکده علوم اجتماعی
۱۱. روستا، م و همکاران. ۱۳۸۹. اعتماد سازی و سازمان دهی نمادهای محلی زیرسازی مشارکت پذیری حداکثری در بافت های فرسوده، مجله آبادیها، فصلنامه شهرسازی و معماری، سال بیستم، شماره ۶۷
۱۲. شکوئی، ح. ۱۳۷۲. جغرافیای اجتماعی شهرها، اکولوژی اجتماعی شهر، انتشارات جهاد دانشگاه (ماجد)، چاپ دوم

۱۳. شهابیان، پ. سعید پور، س. پیرایه گر، م. فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط، سال ششم، شماره ۲۴، بهار ۹۳، دانشگاه آزاد واحد ملایر
۱۴. شیعه، ا. ۱۳۸۷. کارگاه برنامه ریزی شهری انتشارات، دانشگاه علم و صنعت ایران، چاپ ششم
۱۵. صرافی، م. ۱۳۷۹. مبانی برنامه ریزی منطقه ای، انتشارات سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، چاپ دوم
۱۶. طهماسبی زاده، ف. ۱۳۹۰. نقش محله محوری در ارتقای سطح کیفیت زندگی شهری مطالعه موردی منطقه ۹ اصفهان، پایان نامه کارشناسی رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد
۱۷. عبدالمهی، م. و همکاران. ۱۳۸۹. بررسی مفهوم محله و باز تعریف آن با تأکید بر محله های شهری ایران، پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، شماره ۷۲
۱۸. عزیززی، م. ۱۳۸۵. محله مسکونی پایدار، مطالعه موردی نارمک، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۷، پائیز ۱۳۸۵
۱۹. عسگری، م. ۱۳۸۷. تحلیل جغرافیای محلات شهری ایلام با تاکید بر مسکن، پایان‌نامه ارشد، جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه اصفهان
۲۰. فدایی‌نژاد، س. و کلانتری، ص. ۱۳۹۰. بازآفرینی بافت فرسوده تاریخی بارویکرد مشارکتی، مجله آبادی ها فصلنامه شهرسازی و معماری، شماره ۷۱
۲۱. فنی، ز. صادقی، ی. توانمندسازی حاشیه نشینان در فرایند بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهری، مطالعه موردی: اسلام آباد، منطقه ۲ شهرداری تهران، فصلنامه جغرافیایی آمایش، سال دوم، شماره ۷، زمستان ۱۳۸۸، دانشگاه آزاد اسلامی ملایر
۲۲. کمالی خواه، ع. و نوروزی، س. ۱۳۸۷. بررسی نقش مشارکت شهروندان در روند اجرای طرح های شهری، بافت های تاریخی، اولین همایش بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری، مشهد
۲۳. کوچکی، غ. ۱۳۸۶. تحلیل ساختار کالبدی- فیزیکی بافت قدیم شهر خرم آباد (با تأکید بر محله زید بن علی) پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه اصفهان
۲۴. مدنی‌پور، ع. ۱۳۸۳. آیا می‌توان مدیریت و توسعه شهری را بر پایه محله ها بنا نهاد، چکیده مقالات همایش توسعه محله تهران، شهرداری تهران

۲۵. مشهدی، ز. ۱۳۸۹. بررسی نقش مشارکت مردم در مدیریت شهری با رویکرد محله محوری نمونه موردی محله شکیب واقع در منطقه ۱۴ شهر تهران، پایان نامه، کارشناسی ارشد، جغرافیا، گرایش برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی
۲۶. هادی پور، ح. ۱۳۸۸. توانمند سازی نظام مدیریت شهری با تاکید بر محله محوری و مشارکت مردمی، مطالعه موردی محله های سنگلج و شهرک غرب تهران، پایان نامه دکتری تخصصی، دانشگاه تهران. دانشکده علوم انسانی. گروه جغرافیا. رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری
۲۷. آمارنامه شهر اصفهان. ۱۳۸۹. شهرداری اصفهان، معاونت برنامه ریزی، پژوهش و فناوری، اداره امار و تحلیل اطلاعات، انتشار ۱۳۸۹، چاپ اول.
۲۸. فایل های آماری بلوک های ساختمانی منطقه ۹ اصفهان. ۱۳۸۵. شهرداری اصفهان، معاونت پژوهش و فناوری اطلاعات شهرداری اصفهان
29. Aberley, D.2003. "power is held by those who tell the story", the principles and practice of community –based planning in www.iau.uwinnipeg.ca.
30. Arthur P Stein, C. 20003."The neighborhood unit", "TIME-SAVER STANDARDS for URBAN DESIGN" Donald Watson& Alan palltus& Robert shibley: by The McGraw-Hill Companies, Inc
31. Bullen, p.&Qnyx,j.2000. social capital , family support service and neighborhood and community centers in new south wales. www.mapl.com.au
32. cowan,R.2005.,the dictionary of urbanism, London,street wise press.
33. fridman.j.1993."toward a non – Euclidian mode of planning –apajournal", autm-482
34. gai, D, and westorff, d .1994. Monitoring social progress in the 1990s: data constraints, concern and priorities.averby UNRISD
35. krtzmann ,johan p, macknight, j l .1997,"capacity inventories: mobilizing the community skills of local resident", Chicago. ACTA publications.
36. Ronald.F.2000.urban problem and community development. social capital Journal. V.137 cz / 317-20
37. S.Stein. Clarence .20003. "The Radburn Idea", "TIME-SAVER STANDARDS for URBAN DESIGN" Donald W& Alan p& Robert s, by The McGraw-Hill Companies, Inc.
38. world .b. 1996. the world bank and participation.operation policy department. Wastdc :word bank.